

що відповідають сучасним методологічним та теоретичним засадам. Перспективою подальших розвідок може стати дослідження методики використання творчих завдань у процесі засвоєння різних видів музичної діяльності учнів.

Список використаних джерел:

1. Асаф'єв Б. В. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании. – Л.: Музыка, 1973. – 144 с.
2. Ветлугіна Н. О. Музичний розвиток дитини. – К.: Музична Україна, 1978. – 256 с.
3. Дмитриева Л. Творческое развитие школьников на уроке музыки // Музыкальное воспитание в школе. Выпуск 15 [составитель О. А. Апраксина]. – М.: Музыка, 1982. – 158 с.
4. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер, 2001. – 720 с.
5. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором // Вибрані твори у 5 т. – Т. 4. – К.: Радянська школа, 1976. – С. 329-629.
6. Холоденко В. Педагогічні умови творчої активності молодших школярів у сфері музичного мистецтва // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. – К.: НПУ, 2001. – 420 с.
7. Художественное творчество и ребёнок: монография [редакция Н. А. Ветлугиной]. – М.: Педагогика, 1972. – 366 с.

Огарь Ю.В.

аспірант,

Київський університет імені Бориса Грінченка

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД» ДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

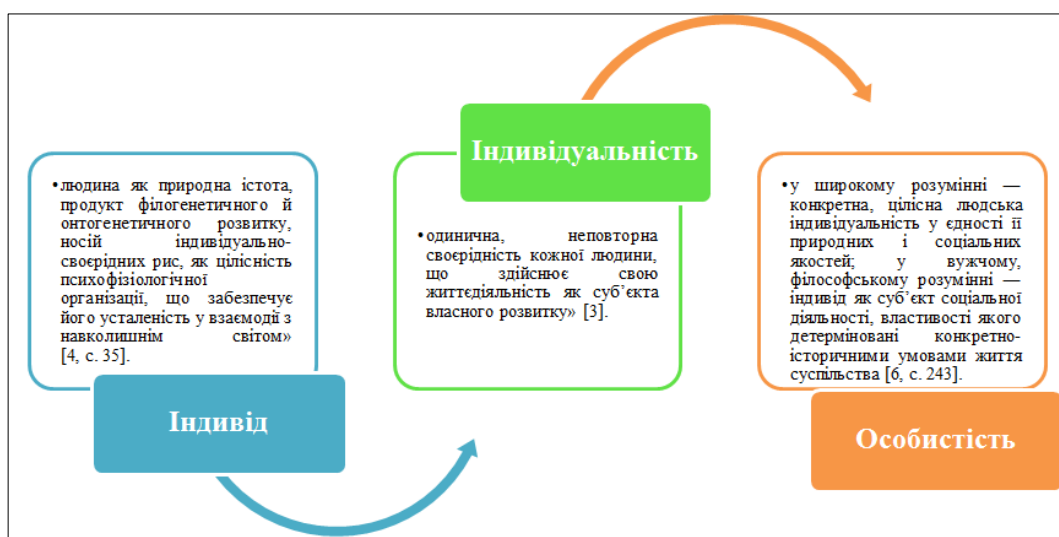
Сьогодні головним освітнім пріоритетом є підготовка учня до життя в інноваційному суспільстві, що зможе ефективно та свідомо співпрацювати в глобалізованому життєвому просторі, швидко реагуватиме на зміни. Особистісно орієнтований підхід передбачає перетворення позиції вчителя і учня на рівноправні партнерські, оскільки перший не стільки вчить і виховує, скільки актуалізує, стимулює учня до загального і мовно-мовленнєвого розвитку, створює умови для саморозвитку [1].

Для визначення сутності поняття «особистісно орієнтований підхід» та особливостей його реалізації у процесі навчання української мови учнів в закладах загальної середньої освіти нам необхідно було зібрати, вивчити на проаналізувати генезу становлення цього поняття від «гуманістичного підходу», «гуманізації освіти», як одну з передумов до «олюднення» освіти [2, с. 156]; «індивід», «індивідуальність», «особистість» для розуміння виникнення поняття «особистісний підхід»; «особистісно орієнтована освіта», «особистісно орієнтоване навчання» для розкриття сутності поняття «особистісно орієнтований підхід» у контексті його застосування на уроках української мови.

Саме гуманізм був передумовою для виникнення особистісно орієнтованого підходу, для якого навчання має забезпечувати розвиток індивідуальних здібностей кожної особистості («ідея вільного виховання») (Ф. Рабле, Я. Коменський, М. Монтень, Ж.-Ж. Руссо, Й. Песталоцці). Згодом у рамках гуманістичної психології (К. Гольдштейн, А. Маслоу, Дж. Олпорт, К. Роджерс, Е. Фром, Р. Бернса та ін.) виникає термін «гуманістичний підхід» (50-ті роки ХХ століття), для якого людина розглядалася як неповторна унікальна цілісність, якій притаманний певний ступінь свободи від зовнішньої детермінації завдяки тим цінностям, якими вона керується. Гуманістичний підхід розглядав людину як «відкриту можливість» самоактуалізації, властиву тільки людині [4, с. 29].

Гуманізація освіти – це посилення її спрямованості на формування особистості, активне засвоєння в школі моральних норм, вироблених людством упродовж багатовікової історії [5, с. 66]. Вона передбачає формування в учнів цілісності, системності бачення світу і свого місця в ньому на основі єдності теорії й особистого власного досвіду [2, с. 157].

У 70–90-ті роки питання про особистісний підхід у психології та педагогіці неодноразово порушувались у працях В. Сухомлинського, І. Кона, А. Петровського, Б. Федоришина, І. Беха та інших [4, с. 29]. Щоб зрозуміти його особливості, необхідно, скориставшись словниками та науковою літературою, з'ясувати відмінності таких понять як: індивід, індивідуальність та особистість (див. рис. 1).

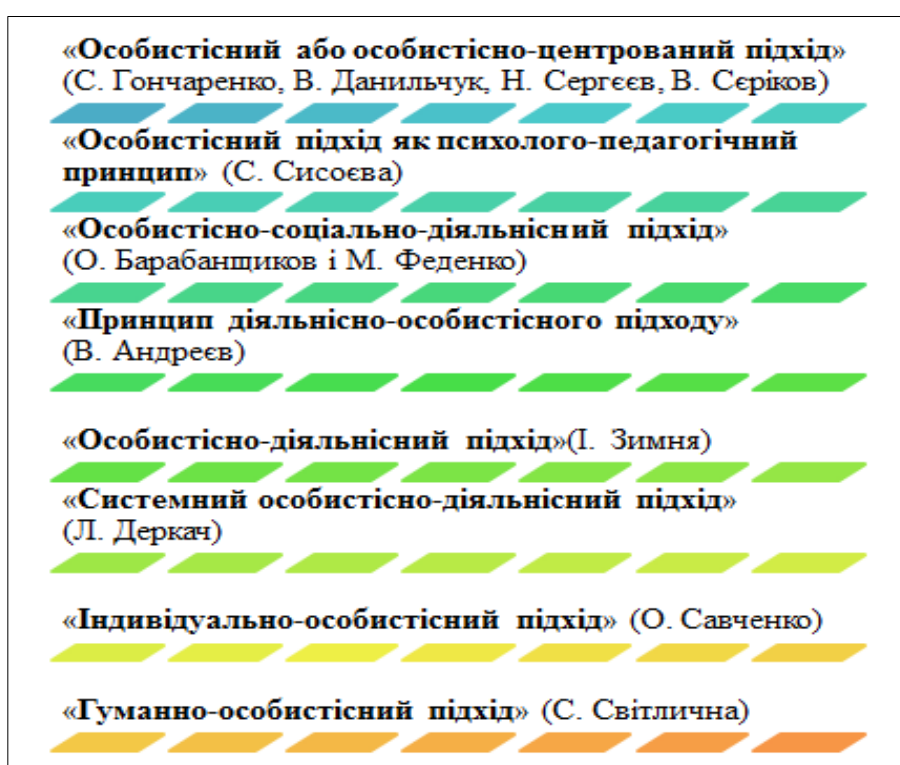

Рис. 1. Індивід – індивідуальність – особистість

Слід уникати ототожнення поняття «особистість» та «індивід» (представник людського роду) чи «індивідуальність» (неповторна своєрідність кожного окремого індивіда) у процесі тлумачення поняття «особистісний підхід».

Особистісний підхід – послідовне ставлення педагога до учня як до особистості, як до самосвідомого відповідального суб'єкта власного розвитку і як до суб'єкта навчальної взаємодії [6, с. 243]. На думку О. Пехоти,

особистісний підхід доцільно розглядати як важливий психолого-педагогічний принцип, як методологічний інструментарій, основу якого становить сукупність вихідних концептуальних уявлень, цільових установок, методико-психодіагностичних та психолого-технологічних засобів, які забезпечують більш глибоке цілісне розуміння, пізнання особистості дитини і на цій основі – її гармонійний розвиток в умовах існуючої освітньої системи [4, с. 30]. Дослідниця зауважує, що на початку XXI століття значно зростає інтерес до особистісного підходу саме в педагогічній психології та практичній педагогіці. Враховуючи складність розробки такого підходу, дослідники вважають за доцільне здійснювати його побудову на шляху переходу до нього від інших, більш розроблених підходів (див. рис. 2).

Рис. 2. Форми особистісно орієнтованого підходу [4; 30]

Саме особистісний компонент є визначальним у процесі побудови реалізації особистісно-орієнтованого підходу до навчання української мови учнів в закладах загальної середньої освіти. Тому наступним буде визначення поняття «*особистісно орієнтоване навчання*», центром якого, на думку І. Якиманської, є особистість дитини, її самобутність, самоцінність: суб'єктний досвід кожного спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом освіти [3].

Зупинимося на декількох визначеннях провідних українських науковців. «*Особистісно орієнтоване навчання* – процес суб'єкт-суб'єктної взаємодії учня і вчителя, метою якого є засвоєння предметних знань, вироблення умінь і навичок як засобу розвитку особистості, формування її життєвих компетентностей» (А. Фасоля) [7, с. 128]. «Особистісно орієнтоване навчання – «організація навчання на засадах всебічного врахування індивідуальних потреб і

можливостей учня, глибокої поваги до його особистості, ставлення до нього як до свідомого і відповідального суб'єкта навчально-виховної взаємодії з учителем і ровесниками. Метою цього типу навчання є створення умов (змісту, методів, середовища) для індивідуальної самореалізації учня, розвитку і саморозвитку його особистісних якостей» (О. Савченко) [7, с. 129]; навчання, яке «надає кожному учневі, спираючись на його здібності, нахили, інтереси, особистісні цінності і суб'єктний досвід, можливість реалізувати себе в пізнавальній та інших видах діяльності...» (С. Подмазін) [7, с. 129].

На думку О. Пехоти, у процесі особистісно орієнтованого навчання на уроках української мови можна виділити такі завдання:

- розвинути індивідуальні пізнавальні здібності кожного учня;
- максимально виявити, ініціювати, використати, «окультурити» індивідуальний (суб'єктний) досвід в освітньому процесі;
- допомогти особистості пізнати себе, самовизначитись та самореалізуватись, а не формувати попередньо задані якості;
- сформувати в особистості культуру життєдіяльності, яка дає можливість продуктивно будувати своє повсякденне життя [4, с. 34].

Отже, особистісно орієнтоване навчання має на меті розвиток внутрішніх якостей учня на основі реалізації його потенційних можливостей і базується на засадах визнання самоцінності особистості, забезпечення її суб'єктності й успішності в різних видах діяльності. Особистісно орієнтований підхід до навчання української мови учнів в закладах загальної середньої освіти спрямований на створення освітнього процесу, що орієнтується на учня, підтримує та розвиває індивідуальності, пробуджує творчий потенціал, створює у процесі навчання ситуації вибору, які стимулюють учня до подальшого самостійного вивчення предмету.

Список використаних джерел:

1. Дика Н. М. Розвиток мовної особистості вчителя-словесника інформаційної доби // «Формування мовної особистості інформаційної доби». Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція.м. Київ. 30 травня 2017 року. URL:<http://conf.kubg.edu.ua/index.php/courses/fmoid/paper/viewFile/172/159> (дата звернення: 18.10.2018).
2. Енциклопедія освіти / АПН України; голов. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 1036 с.
3. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / И. С. Якиманская; отв. ред. М. А. Ушакова. 2.изд. Москва: Сентябрь, 2000. 110 с.
4. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; За заг. ред. О. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2001. 256 с.
5. Словник-довідник з української лінгводидактики / Кол. авторів за ред. М. І. Пентилюк. Київ: Ленвіт, 2015. 320 с.
6. Український педагогічний енциклопедичний словник / С. У. Гончаренко. Вид. 2-е, допов. й випр. Рівне: Волин. береги, 2011. 519 с.
7. Фасоля А. М. Особистісно зорієнтоване навчання: сутність, основи, технології: курс лекцій для слухачів курсів підвищ. кваліфікації пед. Кадрів. Рівне: Юлат, 2008. 131 с.